

ΟΔΗΣΣΟΣ

ΜΕΡΟΣ Α΄

Κείμενο 1

- Κωνσταντίνα: Νεκτάριε, έχω εντυπωσιαστεί! Οργανώνεσαι τόσο καλά σε όλα τα ταξίδια **σου**;
- Νεκτάριος: Τι εννοείς;
- Κωνσταντίνα: Έχεις ήδη προμηθευτεί τρεις οδηγούς, **αυτούς** τους δύο στα αγγλικά κι **εκείνον** εκεί στα ελληνικά, και τώρα βλέπω ότι αγόρασες κι **αυτό** το λεύκωμα για τον Ελληνισμό του Εύξεινου Πόντου.
- Νεκτάριος: Η αλήθεια είναι ότι δεν μου αρέσει να ταξιδεύω ως τουρίστας μόνο. Θέλω να πω, δεν με ενδιαφέρει τόσο να ανακαλύπτω τα ωραία εστιατόρια, τα κέντρα διασκέδασης και τα καταστήματα ρούχων και αναμνηστικών. Με ενδιαφέρει κυρίως η ιστορία των τόπων που επισκέπτομαι, το παρελθόν **τους**, ο πολιτισμός **τους**.
- Κωνσταντίνα: Συμφωνώ. Πολιτισμός, όμως, δεν είναι μόνο το παρελθόν ενός λαού, αλλά και το παρόν **του**. Ο τρόπος που ζει σήμερα, ο τρόπος που χαίρεται και λυπάται, ο τρόπος που σκέφτεται και δημιουργεί... **Τέτοια** πράγματα.
- Νεκτάριος: Μα, δεν απορρίπτω τίποτα από αυτά. Απλώς έχω ανάγκη να πιάσω το νήμα από πιο παλιά, να ξεκινήσω από τη βάση, όχι από την κορυφή.
- Κωνσταντίνα: Σε καταλαβαίνω σ' αυτό. Εγώ πάλι χρειάζομαι κάτι άλλο. Είμαι άνθρωπος της «επιτόπιας έρευνας», της άμεσης παρατήρησης. Δες, για παράδειγμα, **τούτο** το λεύκωμα. Έχει ένα σωρό πληροφορίες για την Οδησό. Ολόκληρα κατεβατά. Διαβάζοντας θα μου εντυπωθούν ελάχιστα πράγματα. Άκου εδώ: «Σε έναν πληθυσμό που παρουσίαζε σταθερά αυξητική τάση, οι Έλληνες ομογενείς, αν και δεν συγκροτούσαν παρά μια μικρή στο μέγεθος μειονότητα, το ποσοστό της οποίας κυμάνθηκε σ' όλη τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα σε 5-10% επί του συνόλου, κατείχαν την πρωτοκαθεδρία ανάμεσα στους μεγαλέμπορους. Άλλωστε, ελάχιστοι Έλληνες πάροικοι ασχολήθηκαν με άλλους τομείς της τοπικής οικονομίας, για παράδειγμα με την αγροτική παραγωγή».
- Νεκτάριος: Ε, υπάρχει κάτι που δεν καταλαβαίνεις σ' **αυτό** το απόσπασμα;

- Κωνσταντίνα: Δεν είναι ότι δεν καταλαβαίνω, βρε Νεκτάριε. Αλλά εμένα μου αρέσει η λεπτομέρεια, μαθαίνω μέσα από αυτή. Βλέπεις **αυτές** τις φωτογραφίες από το Μουσείο Φιλικής Εταιρείας του Ιδρύματος Ελληνικού Πολιτισμού στην Οδησό; Οι γνώσεις, που θα αποκτούσα για τη ζωή των Ελλήνων εμπόρων εκεί, θα ήταν πιο στέρες, αν μπορούσα να αγγίξω το ξύλο από το γραφείο ενός από αυτούς ή αν μπορούσα να θαυμάσω από κοντά την τραπεζαρία **αυτού** του αστικού σπιτιού, που εικονίζεται εδώ.
- Νεκτάριος: Κατά βάθος ξέρω πού το πας. Σχεδιάζεις ταξιδάκι προς Οδησό.
- Κωνσταντίνα: Μμ... Άσχημα θα ήτανε, δηλαδή;

Λεξιλόγιο κειμένου 1

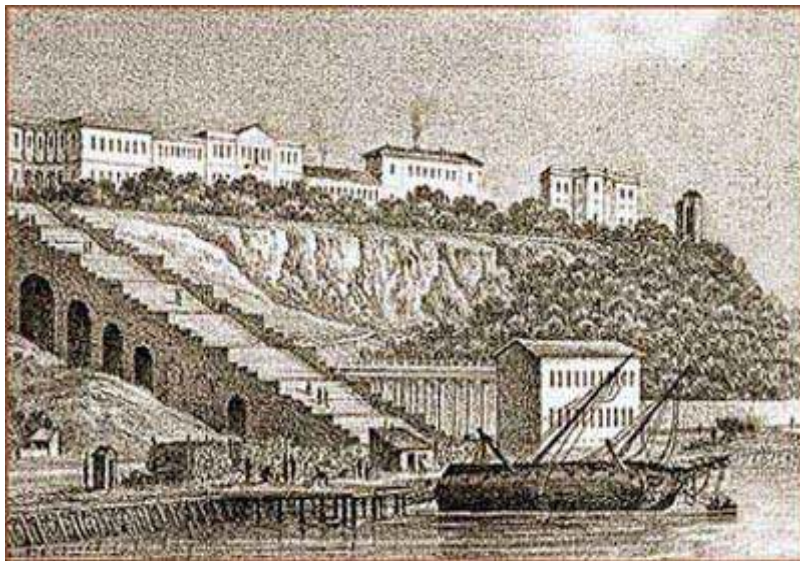
- έχεις προμηθευτεί: ρήμα, β' ενικού προσώπου, οριστικής έγκλισης, χρόνου παρακειμένου, μεσοπαθητικής φωνής (προμηθεύομαι)
- λεύκωμα: ουσιαστικό, γένους ουδετέρου, ενικού αριθμού, πτώσης αιτιατικής (το λεύκωμα)
- επιτόπιας: επίθετο, γένους θηλυκού, ενικού αριθμού, πτώσης γενικής (επιτόπιος, -α,-ο)
- κατεβατά: ουσιαστικό, γένους ουδετέρου, πληθυντικού αριθμού, πτώσης αιτιατικής (το κατεβατό)
- τάση: ουσιαστικό, γένους θηλυκού, ενικού αριθμού, πτώσης αιτιατικής (η τάση)
- συγκροτούσαν: ρήμα, γ' πληθυντικού προσώπου, οριστικής έγκλισης, χρόνου παρατατικού, ενεργητικής φωνής (συγκροτώ)
- κυμάνθηκε: ρήμα, γ' ενικού προσώπου, οριστικής έγκλισης, χρόνου αορίστου, μεσοπαθητικής φωνής (κυμαίνομαι)
- πρωτοκαθεδρία: ουσιαστικό, γένους θηλυκού, ενικού αριθμού, πτώσης αιτιατικής (η πρωτοκαθεδρία)
- πάροικοι: ουσιαστικό, γένους αρσενικού, πληθυντικού αριθμού, πτώσης ονομαστικής (ο πάροικος)

Επεξεργασία κειμένου 1**Σωστό ή Λάθος;**

1. Ο Νεκτάριος είναι ιδιαίτερα οργανωτικός τύπος, όσον αφορά τα ταξίδια του.
2. Σύμφωνα με την Κωνσταντίνα, πολιτισμός σημαίνει κυρίως ενασχόληση με το παρελθόν ενός λαού.
3. Η Κωνσταντίνα προτιμά να επισκέπτεται τα μέρη που θέλει να γνωρίσει και όχι να τα γνωρίζει μέσα από τα βιβλία.
4. Ο Νεκτάριος δεν μπορεί να καταλάβει ότι αυτό που επιθυμεί η Κωνσταντίνα είναι ένα ταξίδι στην Οδησσό.
5. Κατά τον 19^ο αιώνα, οι Έλληνες πάροικοι της Οδησσού ασχολούνταν κυρίως με το εμπόριο.

Λεξιλογική άσκηση για το κείμενο 1**Επίλεξε το σωστό.**

1. Το..... είναι βιβλίο που περιέχει συλλογή φωτογραφιών με ενιαίο θέμα, με ή χωρίς κείμενο.
α. λεύκωμα   β. λεύκα   γ. λεύκασμα
2. Θέλει να έχει παντού την .....
α. πρωτοβουλία   β. πρωτοκαθεδρία   γ. πρωτοπορία
3. Οι ....., αν και είναι μόνιμα εγκατεστημένοι σε μία χώρα, δεν έχουν πολιτικά δικαιώματα.
α. παρόχθιοι   β. πάροδοι   γ. πάροικοι
4. Βαριέμαι να διαβάσω όλο αυτό το .....
α. κατέβασμα   β. κατεβατό   γ. κατεστημένο
5. Φοβάμαι πως έχει ..... για παχυσαρκία.
α. τάση   β. τάσι   γ. τασάκι

Κείμενο 2

Οι Έλληνες άρχισαν να μεταναστεύουν προς τη νότια Ρωσία ήδη από τον 18^ο αιώνα, ταυτόχρονα με τη ραγδαία ανάπτυξη του εμπορίου, που παρατηρήθηκε εξαιτίας της ανόδου της ζήτησης αγροτικών προϊόντων της Ανατολής προς την αναπτυσσόμενη βιομηχανικά Δύση. Έτσι, αρχίζει προς τη Δύση μία έντονη κίνηση προϊόντων, όπως βαμβάκι, μαλλί, λινάρι και σιτάρι, αλλά και

προς την Ανατολή, που γίνεται δέκτης βιομηχανικών προϊόντων, αφού η ίδια δεν διαθέτει **δικά της** εργοστάσια. Οι εμπορικές ανταλλαγές γίνονταν στα πλαίσια πανηγυριών, που γνώρισαν μεγάλη ακμή κατά τη διάρκεια του 18^{ου} αιώνα.

Γεγονός αποφασιστικής σημασίας στάθηκε η υπογραφή της Συνθήκης του Κιουτσούκ-Καϊνάρτζι το 1774. Με αυτή τη συνθήκη επιτρεπόταν η χρήση της ρωσικής σημαίας από τους χριστιανούς υπηκόους της Οθωμανικής αυτοκρατορίας στα πλοία τους. Με αυτό τον τρόπο, η Ρωσία προστάτευε τους ορθόδοξους λαούς της τουρκικής επικράτειας.

Έλληνες από τη Μακεδονία και την Ήπειρο πρωτοστάτησαν σε **αυτή** την εμπορική διαδικασία, ανάμεσα σε διάφορους άλλους ανταγωνιστές, όπως Σέρβους, Βούλγαρους, Εβραίους και Αρμένιους. **Εκείνη** την εποχή η λέξη «Έλληνας» κατέληξε συνώνυμη του εμπόρου. Το καθεστώς δουλείας στη Ρωσία κρατούσε μακριά από τα ταξίδια και τις εμποροπανηγύρεις τους Ρώσους, γεγονός που εκμεταλλεύτηκαν οι Έλληνες μετανάστες. Οι τελευταίοι εγκατέστησαν τις επιχειρήσεις **τους** στη Μόσχα, την Οδησό, την Νίζνα, το Κίεβο, το Κισνόβι, τη Βεσσαραβία κ.ά. Άλλα σημεία υποδοχής του ελληνικού στοιχείου αποτέλεσαν οι ανατολικές ακτές της Κριμαίας και το Ταϊγάνιο.

Αξιοσημείωτη είναι η εξειδίκευση των Ελλήνων μεταναστών. Έτσι, οι Γιαννιώτες ήταν φημισμένοι γουναράδες, οι Κονιτσιώτες χτίστες και αγιογράφοι, οι Μετσοβίτες ξυλουργοί, οι Ζαγορίσιοι δάσκαλοι και πρακτικοί γιατροί.

Λεξιλόγιο κειμένου 2

- να μεταναστεύουν: ρήμα, γ' πληθυντικού προσώπου, υποτακτικής έγκλισης, χρόνου ενεστώτα, ενεργητικής φωνής (μεταναστεύω)
- ραγδαία: επίθετο, γένους θηλυκού, ενικού αριθμού, πτώσης αιτιατικής (ραγδαίος,-α,-ο)
- αναπτυσσόμενη: μετοχή, γένους θηλυκού, ενικού αριθμού, πτώσης αιτιατικής, μεσοπαθητικού ενεστώτα του ρήματος αναπτύσσομαι (αναπτυσσόμενος,-η,-ο)
- επικράτειας: ουσιαστικό, γένους θηλυκού, ενικού αριθμού, πτώσης γενικής (η επικράτεια)
- πρωτοστάτησαν: ρήμα, γ' πληθυντικού προσώπου, οριστικής έγκλισης, χρόνου αορίστου, ενεργητικής φωνής (πρωτοστατώ)

- καθεστώς: ουσιαστικό, γένους ουδετέρου, ενικού αριθμού, πτώσης ονομαστικής (το καθεστώς)
- εμποροπανηγύρεις: ουσιαστικό, γένους θηλυκού, πληθυντικού αριθμού, πτώσης αιτιατικής (η εμποροπανήγυρη)
- εξειδίκευση: ουσιαστικό, γένους θηλυκού, ενικού αριθμού, πτώσης ονομαστικής (η εξειδίκευση)

Επεξεργασία κειμένου 2

Σωστό ή Λάθος;

1. Τον 18^ο αιώνα η Δύση χρειαζόταν να εισάγει κυρίως βιομηχανικά προϊόντα.
2. Τα αγροτικά προϊόντα έφταναν από την Ανατολή στη Δύση μέσω εμπορικών συναλλαγών.
3. Με τη συνθήκη του Κιουτσούκ-Καϊναρτζί διευκολυνόταν η διακίνηση προϊόντων από χριστιανούς υπηκόους της Οθωμανικής αυτοκρατορίας.
4. Οι Ρώσοι ταξίδευαν πολύ, ιδίως για εμπορικούς λόγους.
5. Εκείνη την εποχή, οι Έλληνες μετανάστες δεν ήταν δυνατόν να εξειδικεύονται σε κάποιο τομέα.

Λεξιλογική άσκηση για το κείμενο 2

Συμπλήρωσε τα κενά με τις λέξεις της παρένθεσης στον σωστό τύπο.

(εμποροπανήγυρη, ραγδαίος, αναπτυσσόμενος, επικράτεια, εξειδίκευση)

1. Επρόκειτο για ενέργειες που είχαν ως σκοπό την απόσπαση ενός σημαντικού τμήματος της ελληνικής .....
2. Τη θέση των μεγάλων ..... πήραν οι σύγχρονες εμπορικές εκθέσεις.
3. Στη σημερινή εποχή ο ανθρωπισμός οφείλει να λειτουργεί ως αντίδοτο στην υπερβολική ..... και την τεχνολογία.
4. Οι ..... πολιτικές εξελίξεις θα σηματοδοτούσαν την αρχή μιας νέας εποχής.
5. Η ήπειρος της Αφρικής ανήκει στις ..... περιοχές του πλανήτη.

Κείμενο 3 - Πολιτισμός

Η Οδησσός είναι μια νεαρή πόλη, 200 περίπου χρονών, που οφείλει την ύπαρξή **της** στη νίκη της Ρωσίας στο δεύτερο ρωσοτουρκικό πόλεμο (1787-1792). Τότε, πρόσφυγες από τον ελλαδικό χώρο αλλά και από άλλες περιοχές της Βαλκανικής οίκισαν την Οδησσό, που έμελλε να εξελιχθεί σε σπουδαίο εμπορικό κέντρο της Μαύρης Θάλασσας, αλλά και να σημάνει με την ίδρυση της Φιλικής Εταιρείας την έναρξη της οργάνωσης του ελληνικού επαναστατικού αγώνα του 1821. Οι Έλληνες μετανάστες της Οδησσού προέρχονταν από διάφορα σημεία της Οθωμανικής αυτοκρατορίας -τον ελλαδικό χώρο, τα νησιά του Αρχιπελάγους, τη Μ. Ασία, τις Παραδουνάβιες ηγεμονίες, την Ανατολική Ρωμυλία, τη βορειότερη Βαλκανική. Αναδείχθηκαν στους σημαντικότερους εμπόρους της πόλης, συμβάλλοντας στην πρωτόγνωρη οικονομική ανάπτυξη **της**, σε βαθμό που όμοια δεν είχε να επιδείξει καμία πόλη της Ρωσίας, ούτε καν οι ευρωπαϊκές βιομηχανικές πόλεις.

Η ανάπτυξη της Οδησσού όφειλε πολλά στην παρουσία του Εύξεινου Πόντου. Η θάλασσα συνδεόταν άμεσα με τη φυσιογνωμία της πόλης. Ήταν γι' αυτή δίοδος εμπορίου με το εξωτερικό, αλλά και ανοιχτό παράθυρο επικοινωνίας προς τη Δύση των Φώτων. Αποτέλεσε ένα σταυροδρόμι διαφορετικών ιδεολογιών, όπου κυριάρχησε ένα πνεύμα ελευθερίας, ένα ύφος κοσμοπολιτισμού.

Η θέση της πόλης ήταν εντυπωσιακή για τον επισκέπτη, που αντίκριζε την Οδησσό από τη θάλασσα. Το λιμάνι ήταν γεμάτο πλοία, φορτωμένα ευρωπαϊκά προϊόντα, που περίμεναν με τη σειρά **τους** να φορτώσουν σιτηρά και να τα μεταφέρουν στις μεσογειακές αγορές. Ένα λιμάνι πολυεθνικό όλο χρώμα, θόρυβο, φωνές, ζωή...

Επεξεργασία κειμένου 3

Σωστό ή λάθος;

1. Μια πόλη 200 ετών θεωρείται αρκετά παλιά πόλη.
2. Οι οικιστές της Οδησσού ήταν αποκλειστικά Έλληνες.
3. Οι Έλληνες μετανάστες της Οδησσού δεν προέρχονταν μόνο από τον ελλαδικό χώρο.
4. Η θάλασσα αποτελεί στοιχείο ζωτικής σημασίας για την Οδησσό.
5. Η κοινωνία της Οδησσού διακατεχόταν από ένα πνεύμα μάλλον εθνικιστικό.

ΜΕΡΟΣ Β΄**Γραμματική****1. Θεωρία****Κτητικές αντωνυμίες**

Οι κτητικές αντωνυμίες φανερώνουν σε ποιον ανήκει κάτι (τον κτήτορα).

Τα είδη των κτητικών αντωνυμιών είναι δύο:

1. Οι **αδύνατοι** τύποι της **προσωπικής αντωνυμίας** στη **γενική**, όταν θέλουμε απλώς να πούμε πως κάτι ανήκει σε κάποιον. Αυτές είναι:

	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
α' πρόσωπο	μου	μας
β' πρόσωπο	σου	σας
γ' πρόσωπο	του / της / του	τους / τους / τους

Παραδείγματα:

Ο πατέρας **μου** βγήκε με το φίλο **του**.

Η κόρη **της** με την κόρη **σου** κάνουν πολύ παρέα.

Το παιδί **μας** είναι πολύ ζωηρό.

2. Η αντωνυμία «**δικός μου¹**» στα τρία πρόσωπα και γένη,
  - α) όταν θέλουμε να τονίσουμε πως κάτι ανήκει σε κάποιον
  - β) όταν θέλουμε να πούμε απλώς σε ποιον ανήκει κάτι
  - γ) για να ξεχωρίσουμε καλύτερα τον κτήτορα.

α' προσώπου:

(για έναν κτήτορα)

δικός μου
δική μου
δικό μου

– (για πολλούς κτήτορες)

δικός μας
δική μας
δικό μας

β' προσώπου:

(για έναν κτήτορα)

δικός σου
δική σου
δικό σου

– (για πολλούς κτήτορες)

δικός σας
δική σας
δικό σας

γ' προσώπου:

(για έναν κτήτορα)

δικός του (της)
δική του (της)
δικό του (της)

– (για πολλούς κτήτορες)

δικός τους
δική τους
δικό τους

Παραδείγματα:

Τα βιβλία είναι **δικά του**, όχι **δικά σου**.

Τα χρώματα του **δικού μου** φορέματος είναι πολύ στη μόδα.

Τα **δικά της** βιβλία είχαν πέσει στο πάτωμα.

Στον πληθυντικό η κτητική αντωνυμία με άρθρο ουσιαστικοποιείται και παίρνει τη σημασία «οι συγγενείς», «η οικογένεια», «οι γονείς». (παράδειγμα: Τι λένε οι δικοί σου;))

¹ κλίνεται όπως το επίθετο «καλός, -ή, -ό»

Δεικτικές αντωνυμίες

Δεικτικές αντωνυμίες λέγονται εκείνες που τις χρησιμοποιούμε όταν δείχνουμε. Αυτές είναι:

α) αυτός, αυτή, αυτό. Τη χρησιμοποιούμε για να δείχνουμε ένα πρόσωπο ή πράγμα που είναι κοντά μας ή το αναφέραμε λίγο πριν.

Αυτός ο κύριος μένει δίπλα μας.
Θα έρθει στην πόλη μας **αυτές** τις μέρες.
Αυτό είπε και σώπασε.

β) (ε) τούτος, (ε) τούτη, (ε) τούτο. Τη χρησιμοποιούμε για να δείχνουμε ένα πρόσωπο ή πράγμα που είναι πολύ κοντά.

Τούτο είναι το τετράδιό μου.
Τούτα είναι τα πράγματά μου.

γ) εκείνος, εκείνη, εκείνο. Τη χρησιμοποιούμε για πρόσωπο ή πράγμα που είναι μακριά.

Δώσε μου **εκείνο** εκεί το βιβλίο.
Εκείνα τα χρόνια ζήσαμε πολύ δύσκολα.

δ) τέτοιος, τέτοια, τέτοιο. Τη χρησιμοποιούμε για να δείχνουμε την ποιότητα του ουσιαστικού.

Δεν είναι **τέτοιος** άνθρωπος.
Έκανε **τέτοια** λάθη που σου ἔρχόταν να τραβάς τα μαλλιά σου.

ε) τόσοσ, τόση, τόσο. Τη χρησιμοποιούμε για να δείχνουμε την ποσότητα του ουσιαστικού.

Πάει **τόσος** καιρός από τότε.
Γιατί άργησες **τόση** ώρα;

Οι αντωνυμίες αυτός, (ε) τούτος, εκείνος, τόσοσ κλίνονται όπως τα επίθετα καλός, -ή, -ό, και μαύρος, -η, -ο, ενώ η αντωνυμία τέτοιος, όπως το πλούσιος, -α, -ο.

Κλίση δεικτικών αντωνυμιών

ενικός αριθμός			
ονομαστική	αυτός	αυτή	αυτό
γενική	αυτού	αυτής	αυτού
αιτιατική	αυτό(ν)	αυτή	αυτό
πληθυντικός αριθμός			
ονομαστική	αυτοί	αυτές	αυτά
γενική	αυτών	αυτών	αυτών
αιτιατική	αυτούς	αυτές	αυτά

ενικός αριθμός			
ονομαστική	εκείνος	εκείνη	εκείνο
γενική	εκείνου	εκείνης	εκείνου
αιτιατική	εκείνο(ν)	εκείνη(ν)	εκείνο
πληθυντικός αριθμός			
ονομαστική	εκείνοι	εκείνες	εκείνα
γενική	εκείνων	εκείνων	εκείνων
αιτιατική	εκείνους	εκείνες	εκείνα

ενικός αριθμός			
ονομαστική	τέτοιος	τέτοια	τέτοιο
γενική	τέτοιου	τέτοιας	τέτοιου
αιτιατική	τέτοιο(ν)	τέτοια(ν)	τέτοιο
πληθυντικός αριθμός			
ονομαστική	τέτοιοι	τέτοιες	τέτοια
γενική	τέτοιων	τέτοιων	τέτοιων
αιτιατική	τέτοιους	τέτοιες	τέτοια

ΜΕΡΟΣ Γ΄

Παιχνιδόλεξα

1. Σταυρόλεξο

Συμπλήρωσε τα κενά με τον σωστό τύπο των αντωνυμιών και λύσε το σταυρόλεξο.

αυτός, τέτοιος, εκείνος, τόσοσ

1. Από ..... το καλοκαίρι του 1997 δεν τον ξαναείδα.
2. Παιδιά, μην φωνάζετε! Άννα, εκείνο είναι το δικό σου βιβλίο και ..... εδώ είναι της Νίνας.
3. Δάνεισε λεφτά σε ..... ανθρώπους, που τώρα δεν έχει να πληρώσει ούτε το νοίκι του.
4. Έχει ..... χαρακτήρα, που δεν θέλω να του ξαναμιλήσω.
5. .... της έχει προσφέρει και δεν είπε ποτέ ένα ευχαριστώ!

						4				
			2							5
				3						
1										

2. Κρεμάλα

1. Φεύγω από τη χώρα όπου μένω και εγκαθίσταμαι σε μια άλλη.
2. Βιβλίο που περιέχει συλλογή φωτογραφιών με ενιαίο θέμα.
3. Μεγάλη υπαίθρια αγορά κάθε είδους προϊόντων, που λειτουργεί για περιορισμένο χρόνο.

1. Μ _____
2. Λ _____
3. Ε _____

3. Παζλ

1. Κατά τον 19^ο αιώνα οι Έλληνες πάροικοι της Οδησσού ασχολούνταν κυρίως με
  - α. την πολιτική.
  - β. το εμπόριο.
  - γ. τη ναυτιλία.

2. Οι Έλληνες άρχισαν να μεταναστεύουν προς τη Νότια Ρωσία από το
  - α. 18^ο αιώνα.
  - β. 17^ο αιώνα.
  - γ. 19^ο αιώνα.

3. Οι Έλληνες έμποροι ήρθαν κυρίως από
  - α. τη Θεσσαλία.
  - β. τη Μακεδονία και την Ήπειρο.
  - γ. την Αττική.

4. Η πόλη Οδησσός οφείλει την ύπαρξή της
  - α. στο δεύτερο ρωσοτουρκικό πόλεμο.
  - β. στους Έλληνες εμπόρους.
  - γ. στον βασιλιά της Ρωσίας.

5. Η ανάπτυξη της Οδησσού όφειλε πολλά στην παρουσία
  - α. του Εύξεινου Πόντου.
  - β. της Μεσόγειου.
  - γ. του Αιγαίου.

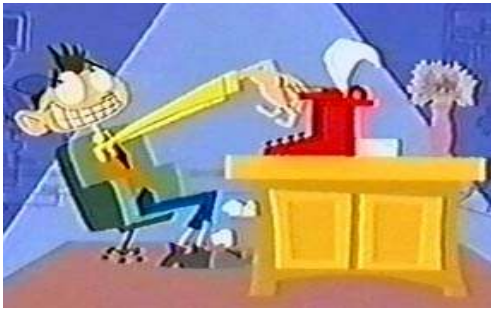
4. Λαγός και Χελώνα

Γράψε τις παρακάτω φράσεις στον πληθυντικό αριθμό.

της δικής μου αδελφής	.....
του δικού σας συμφοιτητή	.....
του δικού της φορέματος	.....
τη δική της αλήθεια	.....
το δικό της δωμάτιο	.....
της δικής του βαλίτσας	.....
τη δική τους θέληση	.....
του δικού του τραγουδιού	.....
τον δικό σου φίλο	.....
ο δικός σου υπολογιστής	.....

5. Γραφομηχανή

προμηθεύομαι, κυμαίνομαι, πάροικοι, ραγδαίος, αναπτυσσόμενη, επικράτεια, εμποροπανήγυρη, καθεστώς, εξειδίκευση, οφείλω, πρόσφυγας, έμελλε, κυριάρχησε, συμβάλλοντας, πρωτόγνωρη, ύψος, φυσιογνωμία, αναδείχθηκαν

6. Λογοτεχνικό κείμενο

Άκουσε και συμπλήρωσε.

Η Οδησσός δεν ξέπεσε σε ..... σαπίλα. Κιντύνεψε αυτή ηρωικά και ..... . Και τώρα ξαναρχίζει και ζει. Το ψωμί ξαναμυρίζει πάλι στους φούρνους, ήρθαν ..... τα ρούχα, τα παπούτσια, τα κάρβουνα, το κρέας, όλα τ' απαραίτητα προσανάμματα της ζωής. Τη νύχτα, ελάχιστη ..... . Η εξαντλημένη πολιτεία κοιμάται. Στα τραμ, στους τοίχους των δρόμων, στα σχολεία, στα ....., στις λέσχες, χρωματιστές εικόνες -εργάτες που δουλεύουν, γυναίκες που θηλάζουν, παιδιά που πάνε στο σχολείο, ... που οργώνουν, ο Λένιν που σκύβει απάνω στα πλήθη, πότε γελαστός κι ήσυχος, πότε ....., έξαλλος, με το στόμα παραμορφωμένο σπασμωδικά...

N. Καζαντζάκη, *Ταξιδεύοντας Ρουσία* (1925-1930)

ΜΕΡΟΣ Δ'**Λεξικό Ενότητας**

- προμηθεύομαι: εφοδιάζομαι με κάτι που έχω ανάγκη ή θα χρειαστώ στο μέλλον (προμηθεύομαι, προμηθευόμουν, προμηθεύτηκα, θα προμηθεύομαι, θα προμηθευτώ, έχω προμηθευτεί, είχα προμηθευτεί, θα έχω προμηθευτεί)
Προμηθευτήκαμε τρόφιμα για όλη την εβδομάδα.

- λεύκωμα το: το βιβλίο στο οποίο συγκεντρώνονται φωτογραφίες ή εικόνες τόπων ή προσώπων, γραμματόσημα κ.λπ.
Χτες αγόρασα ένα λεύκωμα με νησιωτικά τοπία.

το λεύκωμα	τα λευκώματα
του λευκώματος	των λευκωμάτων
το λεύκωμα	τα λευκώματα
- λεύκωμα	- λευκώματα

- επιτόπιος, -α, -ο: αυτός που γίνεται στον ίδιο τόπο όπου συνέβη κάτι
Ο ιστορικός έκανε επιτόπιες έρευνες για να δει με τα ίδια του τα μάτια τα τοπία που τον ενδιέφεραν.

επιτόπιος	επιτόπια	επιτόπιο
επιτόπιου	επιτόπιας	επιτόπιου
επιτόπιο	επιτόπια	επιτόπιο
επιτόπια	επιτόπια	επιτόπιο

επιτόπιοι	επιτόπιες	επιτόπια
επιτόπιων	επιτόπιων	επιτόπιων
επιτόπιους	επιτόπιες	επιτόπια
επιτόπιοι	επιτόπιες	επιτόπια

- κατεβατό το: μεγάλο κείμενο, τμήμα γραπτού λόγου μεγάλο σε έκταση
Έγραψε ολόκληρα κατεβατά για αυτό το θέμα.

το κατεβατό	τα κατεβατά
του κατεβατού	των κατεβατών
το κατεβατό	τα κατεβατά
- κατεβατό	- κατεβατά

- τάση η: η δυναμική που δημιουργούν τα υπάρχοντα δεδομένα
Οι τάσεις της αγοράς συχνά επηρεάζονται από τη διαφήμιση.

η τάση	οι τάσεις
της τάσης (τάσεως)	των τάσεων
την τάση	τις τάσεις
- τάση	- τάσεις

- συγκροτώ: απαρτίζω, αποτελώ μαζί με άλλους ένα (σύνθετο) σύνολο (συγκροτώ, συγκροτούσα, συγκρότησα, θα συγκροτώ, θα συγκροτήσω, έχω συγκροτήσει, είχα συγκροτήσει, θα έχω συγκροτήσει)

Αυτοί οι πέντε συγκροτούν μια ξεχωριστή ομάδα στο εσωτερικό του κόμματος.

- **κυμαίνομαι:** παρουσιάζω συνεχείς αυξομειώσεις, καθώς κινούμαι μέσα σε συγκεκριμένα όρια (κυμαίνομαι, κυμαινόμενος, κυμάνθηκα, θα κυμαίνομαι, θα κυμανθώ, έχω κυμανθεί, είχα κυμανθεί, θα έχω κυμανθεί)
Η θερμοκρασία αύριο θα κυμανθεί από πέντε έως δώδεκα βαθμούς Κελσίου.

- **πρωτοκαθεδρία η:** η κατοχή κυρίαρχης ή πρωτεύουσας θέσης σε έναν χώρο, τομέα κλπ.
Η εταιρεία μας έχει την πρωτοκαθεδρία στον χώρο των κατασκευών.

η πρωτοκαθεδρία	οι πρωτοκαθεδρίες
της πρωτοκαθεδρίας	των πρωτοκαθεδριών
την πρωτοκαθεδρία	τις πρωτοκαθεδρίες
- πρωτοκαθεδρία	- πρωτοκαθεδρίες

- **πάροικος ο:** αυτός που κατοικεί σε ξένη χώρα και δεν έχει πολιτικά δικαιώματα
Πολλοί Έλληνες πάροικοι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους κατά τον πόλεμο και να επιστρέψουν στην Ελλάδα.

ο πάροικος	οι πάροικοι
του παροίκου	των παροίκων
τον πάροικο	τους παροίκους
- πάροικε	- πάροικοι

- **ενασχόληση η:** ασχολία πέρα από την επαγγελματική δραστηριότητα κάποιου ή στο περιθώριο αυτής
Η ενασχόλησή του με τον κινηματογράφο τον οδήγησε σε μια τεράστια συλλογή από παλιές ταινίες.

η ενασχόληση	οι ενασχολήσεις
της ενασχόλησης (ενασχολήσεως)	των ενασχολήσεων
την ενασχόληση	τις ενασχολήσεις
- ενασχόληση	- ενασχολήσεις

- **λεύκασμα το:** το να δείχνει κανείς άσπρος, το άσπρισμα
Ήταν εντυπωσιακό το λεύκασμα των φρεσκοβαμμένων σπιτιών στο δυνατό φως του ήλιου.

το λεύκασμα	τα λευκάσματα
του λευκάσματος	των λευκασμάτων
το λεύκασμα	τα λευκάσματα
- λεύκασμα	- λευκάσματα

- **παρόχθιος, -α, -ο:** αυτός που βρίσκεται, αναπτύσσεται ή κατοικεί κοντά σε όχθη ποταμού ή λίμνης
Τα παρόχθια φυτά δημιουργούσαν μια πράσινη ζώνη ιδανική για περπάτημα κατά μήκος του ποταμού.

παρόχθιος	παρόχθια	παρόχθιο
παρόχθιου	παρόχθιας	παρόχθιου
παρόχθιο	παρόχθια	παρόχθιο
παρόχθιε	παρόχθια	παρόχθιο
παρόχθιοι	παρόχθιες	παρόχθια
παρόχθιων	παρόχθιων	παρόχθιων
παρόχθιους	παρόχθιες	παρόχθια
παρόχθιοι	παρόχθιες	παρόχθια

- πάροδος η: μικρός και δευτερεύων δρόμος που οδηγεί σε άλλον μεγαλύτερο
Το σπίτι του ήταν σε μια πάροδο της μεγάλης λεωφόρου.

η πάροδος	οι πάροδοι
της παρόδου	των παρόδων
την πάροδο	τις παρόδους
- (πάροδο)	- (πάροδοι)

- κατεστημένο το: η επικρατούσα κατάσταση των πραγμάτων στην κοινωνία, το σύστημα που παραδοσιακά ισχύει
Δεν μπορείς μόνο με ωραία λόγια να νικήσεις το κατεστημένο. Χρειάζονται γενναία έργα.

το κατεστημένο	τα κατεστημένα
του κατεστημένου	των κατεστημένων
το κατεστημένο	τα κατεστημένα
- κατεστημένο	- κατεστημένα

- μεταναστεύω: αφήνω την πατρίδα μου (γενικότερα τον τόπο διαμονής μου), για να εγκατασταθώ μόνιμα ή για μεγάλο χρονικό διάστημα σε άλλη πόλη ή χώρα (μεταναστεύω, μετανάστευα, μετανάστευσα, θα μεταναστεύω, θα μεταναστεύσω, έχω μεταναστεύσει, είχα μεταναστεύσει, θα έχω μεταναστεύσει)
Αποφάσισαν να μεταναστεύσουν στην Αυστραλία αναζητώντας μια καλύτερη τύχη.

- ραγδαίος, -α, -ο: αυτός που εξελίσσεται με μεγάλη ταχύτητα
Τους τελευταίους μήνες υπήρξε μια ραγδαία πτώση στις τιμές των μετοχών, κάτι που κανείς δεν είχε προβλέψει.

ραγδαίος	ραγδαία	ραγδαίο
ραγδαίου	ραγδαίας	ραγδαίου
ραγδαίο	ραγδαία	ραγδαίο
ραγδαίε	ραγδαία	ραγδαίο
ραγδαίοι	ραγδαίες	ραγδαία
ραγδαίων	ραγδαίων	ραγδαίων
ραγδαίους	ραγδαίες	ραγδαία
ραγδαίοι	ραγδαίες	ραγδαία

- αναπτυσσόμενος, -η, -ο: αυτός που ακολουθεί πορεία εξέλιξης, αυξάνεται και βελτιώνεται

Τα τελευταία χρόνια παρατηρούμε μια δυναμικά αναπτυσσόμενη γεωργική οικονομία στη χώρα αυτή.

αναπτυσσόμενος
αναπτυσσόμενου
αναπτυσσόμενο
αναπτυσσόμενε

αναπτυσσόμενη
αναπτυσσόμενης
αναπτυσσόμενη
αναπτυσσόμενη

αναπτυσσόμενο
αναπτυσσόμενου
αναπτυσσόμενο
αναπτυσσόμενο

αναπτυσσόμενοι
αναπτυσσόμενων
αναπτυσσόμενους
αναπτυσσόμενοι

αναπτυσσόμενες
αναπτυσσόμενων
αναπτυσσόμενες
αναπτυσσόμενες

αναπτυσσόμενα
αναπτυσσόμενων
αναπτυσσόμενα
αναπτυσσόμενα

- επικράτεια η: η έκταση μέσα στην οποία ασκείται η πολιτική εξουσία ενός κράτους
Το κόμμα της επικράτησε εύκολα σε όλη την επικράτεια και εξασφάλισε άνετη πλειοψηφία.

η επικράτεια
της επικράτειας
την επικράτεια
- επικράτεια

οι επικράτειες
των επικρατειών
τις επικράτειες
- επικράτειες

- πρωτοστατώ: είμαι πρωτεργάτης, διαδραματίζω πρωταγωνιστικό ρόλο σε κάτι (πρωτοστατώ, πρωτοστατούσα, πρωτοστάτησα, θα πρωτοστατώ, θα πρωτοστατήσω, έχω πρωτοστατήσει, είχα πρωτοστατήσει, θα έχω πρωτοστατήσει)
Ήταν πολύ δυναμική. Πρωτοστατούσε σε κάθε αγωνιστική ενέργεια από τότε που ήταν μαθήτρια.

- καθεστώς το: το σύνολο των (πολιτικών, κοινωνικών κ.λπ.) δεδομένων που επικρατούν σε συγκεκριμένο χώρο ως σύστημα, η κυρίαρχη κατάσταση που αυτά συνθέτουν
Κάτω από αυτό το καθεστώς τρομοκρατίας κανείς δεν μπορεί να εκφράσει ελεύθερα την άποψή του.

το καθεστώς
του καθεστώτος
το καθεστώς
- καθεστώς

τα καθεστώτα
των καθεστώτων
τα καθεστώτα
- καθεστώτα

- εμποροπανήγυρη η: η διοργάνωση υπαίθριων εκθέσεων για τη διάθεση εμπορευμάτων, με την ευκαιρία γιορτής επετειακού χαρακτήρα ή θρησκευτικού πανηγυριού
Σε εκείνη την εποχή η πιο μεγάλη εμποροπανήγυρη ήταν στη γιορτή της Παναγίας. Εκεί μπορούσες να βρεις από ένα κουτάλι ως ένα άλογο.

η εμποροπανήγυρη
της (εμποροπανηγύρης, -εως)
την εμποροπανήγυρη
- εμποροπανήγυρη

οι εμποροπανηγύρεις
των εμποροπανηγύρεων
τις εμποροπανηγύρεις
- εμποροπανηγύρεις

- εξειδίκευση η: η επαγγελματική και/ ή επιστημονική ειδίκευση (απόκτηση ειδικών γνώσεων) σε συγκεκριμένο αντικείμενο
Η εταιρεία μας έχει εξειδίκευση στην κατασκευή ρολογιών ακριβείας.

η εξειδίκευση	οι εξειδικεύσεις
της εξειδίκευσης (εξειδικεύσεως)	των εξειδικεύσεων
την εξειδίκευση	τις εξειδικεύσεις
- εξειδίκευση	- εξειδικεύσεις

- οφείλω: χρωστάω, είμαι υποχρεωμένος να ανταποδώσω σε κάποιον κάτι (οφείλω, οφείλα, θα οφείλω, έχω οφείλει, είχα οφείλει, θα έχω οφείλει)
Το ότι έγινε διάσημος το οφείλει σε εμένα και στις γνωριμίες μου.
- μέλλει: πρόκειται, το ορίζει η μοίρα να γίνει (μέλλει, έμελλε)
Η σχέση τους έμελλε να κρατήσει χρόνια ολόκληρα.
- εξελίσσομαι: προοδεύω, φτάνω σε ανώτερο επίπεδο με την πάροδο του χρόνου (εξελίσσομαι, εξελισσόμουν, εξελίχθηκα, θα εξελίσσομαι, θα εξελιχθώ, έχω εξελιχθεί, είχα εξελιχθεί, θα έχω εξελιχθεί)
Μέσα σε λίγο χρόνο η πόλη μας εξελίχθηκε στο μεγαλύτερο τουριστικό κέντρο της περιοχής.
- αναδεικνύομαι: ξεπροβάλλω, ξεχωρίζω, διακρίνομαι και αναγνωρίζομαι (αναδεικνύομαι, αναδεικνύομαι, αναδείχθηκα, θα αναδεικνύομαι, θα αναδειχθώ, έχω αναδειχθεί, είχα αναδειχθεί, θα έχω αναδειχθεί)
Ήταν ένας πολιτικός που αναδείχτηκε μέσα από τους αγώνες του.
- συμβάλλω: έχω το δικό μου μερίδιο, τη δική μου συμμετοχή σε ένα τελικό αποτέλεσμα ή στη διαμόρφωση μιας συγκεκριμένης κατάστασης (συμβάλλω, συνέβαλλα, συνέβαλα, θα συμβάλλω, θα συμβάλω, έχω συμβάλει, είχα συμβάλει, θα έχω συμβάλει)
Κάθε πολίτης συνέβαλε όπως μπορούσε στην κοινή προσπάθεια.
- πρωτόγνωρος, -η, -ο: αυτός που τον γνωρίζουμε ή τον βιώνουμε για πρώτη φορά
Το ταξίδι εκείνο ήταν για αυτές μια πρωτόγνωρη εμπειρία που ποτέ δεν ξέχασαν όσα χρόνια και αν πέρασαν από τότε.

πρωτόγνωρος	πρωτόγνωρη	πρωτόγνωρο
πρωτόγνωρου	πρωτόγνωρης	πρωτόγνωρου
πρωτόγνωρο	πρωτόγνωρη	πρωτόγνωρο
πρωτόγνωρε	πρωτόγνωρη	πρωτόγνωρο
πρωτόγνωροι	πρωτόγνωρες	πρωτόγνωρα
πρωτόγνωρων	πρωτόγνωρων	πρωτόγνωρων
πρωτόγνωρους	πρωτόγνωρες	πρωτόγνωρα
πρωτόγνωροι	πρωτόγνωρες	πρωτόγνωρα

- επιδεικνύω: δείχνω, παρουσιάζω σε κάποιον κάτι (επιδεικνύω, επεδείκνυα, επέδειξα, θα επιδεικνύω, θα επιδείξω, έχω επιδείξει, είχα επιδείξει, θα έχω επιδείξει)
Ο μικρός Γιάννης επέδειξε άριστη συμπεριφορά σε όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους. Ποτέ δεν δημιούργησε το παραμικρό πρόβλημα.

- φυσιογνωμία η: το σύνολο των χαρακτηριστικών ενός πράγματος ή η γενική εντύπωση που προκαλεί
Στη δεκαετία του '50 άλλαξε εντελώς η φυσιογνωμία της πόλης εξαιτίας της εσωτερικής μετανάστευσης.

η φυσιογνωμία	οι φυσιογνωμίες
της φυσιογνωμίας	των φυσιογνωμιών
τη φυσιογνωμία	τις φυσιογνωμίες
- φυσιογνωμία	- φυσιογνωμίες

- δίοδος η: το μέρος από όπου μπορεί κανείς να περάσει από τόπο σε τόπο
Υπήρχε μόνο μια στενή δίοδος από όπου το νερό της λιμνοθάλασσας επικοινωνούσε με την ανοιχτή θάλασσα.

η δίοδος	οι δίοδοι
της δίοδου	των δίοδων
τη δίοδο	τις δίοδους
- (δίοδο)	- (δίοδοι)

- ύφος το: η έκφραση, το στυλ, τα χαρακτηριστικά που κυριαρχούν
Έχει πολύ ιδιαίτερο γούστο και το σπίτι του είναι διακοσμημένο με το ανάλογο ύφος.

το ύφος
του ύφους
το ύφος
- ύφος

- ωριμάζω: φτάνω σε σημείο ολοκλήρωσης (ωριμάζω, ωρίμαζα, ωρίμασα, θα ωριμάζω, θα ωριμάσω, έχω ωριμάσει, είχα ωριμάσει, θα έχω ωριμάσει)
Σιγά - σιγά ωρίμαζε μέσα του η ιδέα του ταξιδιού στην Ινδία.

- μουύμαι: μου αποκαλύπτουν την ύπαρξη και τους σκοπούς μυστικής οργάνωσης, κίνησης, συνωμοσίας κ.λπ., με σκοπό να γίνω οπαδός της (μουύμαι, μουύμουν, μπηθήκα, θα μουύμαι, θα μπηθώ, έχω μπηθεί, είχα μπηθεί, θα έχω μπηθεί)
Πολλοί στρατιωτικοί είχαν μπηθεί στην οργάνωση αυτή, που σκοπό της είχε την κατάληψη της εξουσίας.

ΜΕΡΟΣ Ε΄**Τεστ αυτοαξιολόγησης****1. Βάλε ένα √ στις αντωνυμίες που είναι δεικτικές.**

ποιανής	άλλη	καμιάς	εσείς	τόσος
όσους	τόσα	τούτες	εκείνους	οποιοδήποτε
ίδια	τούτο	κανείς	όποια	μόνοι
αυτούς	ποιες	τέτοια	πόσες	αυτών

2. Συμπλήρωσε τις λέξεις που λείπουν.

εκείνος	.....	εκείνο
.....	εκείνης	.....
εκείνο	.....	εκείνο
.....	.....	.....
εκείνων	εκείνων	.....
.....	εκείνες	εκείνα

3. Διάβασε το κείμενο και συμπλήρωσε τα κενά με τη σωστή λέξη.

τέτοιος, αυτό, εκείνη, τις δικές τους, τους

Η Φιλική Εταιρία ιδρύθηκε στην Οδησό το 1814. .... την εποχή είχε ωριμάσει η ιδέα ότι με ..... δυνάμεις θα απελευθερώνονταν οι Έλληνες. .... τον χρόνο, συναντήθηκαν εκεί ο Αθανάσιος Τσακάλωφ, ο Νικόλαος Σκουφάς και ο Εμμανουήλ Ξάνθος. Ο τελικός σκοπός ..... ήταν ο αγώνας για την απελευθέρωση. Για να κατορθωθεί ..... σκοπός, έπρεπε οι Έλληνες πρώτα να οργανωθούν. Με το πέρασμα των χρόνων μούνταν στη Φιλική Εταιρεία όλο και περισσότεροι.

